

การเพาะเลี้ยงปลาตู้ในประเทศไทย

พันธุ์ปลาดูที่เพาะเลี้ยงในประเทศไทย

ปลาดูที่ทำกรเพาะเลี้ยงมี 2 ชนิดได้แก่ ปลาดูกัดันและปลาดูกอญ ปลาดูกัดันเป็นปลาที่นิยมเลี้ยงกันมากเพื่อการค้าเนื่องจากเป็นปลาที่เลี้ยงง่ายและโตเร็ว จะเห็นได้ว่าปลาดูกัดันในท้องตลาดประมาณ 90% ของปลาดูกัดันทั้งหมด ลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างปลาดูกัดันและปลาดูกอญ คือ สีของลำตัวของปลาดูกัดันมีสีดำนเทา และกระดูกส่วนท้ายของกะโหลกศีรษะแหลมกว่าปลาดูกอญ ปกติปลาดูกัดัน 2 ชนิดจะพบตามแหล่งน้ำธรรมชาติโดยทั่วไป ปัจจุบันปลาที่ได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ลดลงทุกที ดังนั้นจึงมีผู้คิดลงทุนเพาะเลี้ยงปลาดูกัดันอย่างจริงจังขึ้นโดยเฉพาะในท้องที่จังหวัดสุพรรณบุรี ลุมพฐการ นครปฐม กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา และนครนายก¹ สาเหตุที่แหล่งเพาะเลี้ยงปลาอยู่ในจังหวัดดังกล่าวเนื่องจากมีการชลประทานดี ท้องที่ไม่ห่างไกลจากแหล่งวัตถุดิบคือปลาเบ็ด และการจำหน่ายก็สะดวก ท้องที่ไม่มีการเลี้ยงปลาดูกัดันอย่างเห็นเป็นสำคัญและเลี้ยงมาก่อนใคร ๆ คือ ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และท้องที่ที่ทำกรเพาะพันธุ์ปลาดู อุนบาลูกปลามากได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งนอกจากจะมีการเพาะพันธุ์และการอุนบาลูกปลาแล้วก็ยังมีกรเลี้ยงปลาดูกัดันอีกด้วย และในอนาคตคาดว่าจะมีผู้เพาะเลี้ยงปลาดูกัดันเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีความเหมาะสมทางด้านสภาพภูมิศาสตร์.

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ศรัณย์ วรรัตน์จรียา, "เศรษฐกรการเลี้ยงปลาดูกัดันในประเทศไทย" วารสาร

การเพาะเลี้ยงปลาอุกตัน

ก. แหล่งกำเนิด

ปลาอุกตัน (*Clarias batrachus*) เป็นสัตว์น้ำชนิดกึ่งน้ำเกิดในน้ำจืดเขตร้อนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศอินเดีย ประเทศพม่า ประเทศไทย ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม ประเทศหมู่เกาะบอร์เนียว ประเทศฟิลิปปินส์ สำหรับประเทศไทยนั้นพบตามลำคลองหนองบึง ทั่วทุกภาคในประเทศ

ข. ลักษณะทางชีวภาพ

ปลาอุกตันชอบอาศัยอยู่ในน้ำตื้นมีพื้นดินเป็นโคลนตม ไม่ชอบบริเวณน้ำใส มักจะพบเห็นว่ามีอยู่ทั่วไปตามแม่น้ำ คลอง หนองบึง และแม่น้ำในแหล่งที่มีน้ำเพียงเล็กน้อย หรือน้ำที่ค่อนข้างกร่อย ปลาอุกตันเป็นปลาที่มีนิสัยดู ร่องไว ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบชอกแวกไปตามพื้นโคลนตม สามารถทนอยู่น้ำได้เป็นเวลานาน ๆ และชอบหาอาหารตามหน้าดิน เป็นปลาที่มีตาเล็กผิดส่วนกับขนาดของตัว แต่มีหนวดซึ่งรับความรู้สึกได้ดี ฉะนั้นปลาอุกจึงใช้หนวดมากกว่าใช้ตา เมื่อหาอาหารตามพื้นดิน ปลาอุกตันเป็นปลาที่กินอาหารได้ทั้งพืชและสัตว์ (Omnivorous) มีนิสัยชอบหากินอาหารในเวลากลางวัน ตามบริเวณตื้นก้นบ่อ และจะกินอาหารที่บริเวณผิวน้ำเป็นบางครั้ง บางครั้งถือว่าปลาชนิดนี้เป็นพวก Scavengers เนื่องจากเป็นปลาที่มีนิสัยชอบกินอาหารจำพวกเศษเนื้อที่กำลังลอยตัว

ค. การแพร่ขยายพันธุ์ (Reproduction)

ปลาอุกตันเพศผู้มีอวัยวะเพศเรียกว่า genital papillae มีลักษณะเรียวยาวและแหลมตอนปลาย ถ้าเป็นเพศเมียจะมีอวัยวะเพศลักษณะค่อนข้างกลมเห็นได้ชัดและมีขนาดสั้น ลักษณะเพศดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเด่นชัดเป็นปลาที่มีขนาดไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร น้ำหนักเพศเมียจะมากกว่าเพศผู้ในขนาดความยาวเท่ากัน

ข. ฤดูวางไข่ (Spawning Season)

ในแหล่งน้ำธรรมชาติโดยทั่ว ๆ ไปแล้วปลาดุกตัวผู้สามารถวางไข่ได้ปีละ 2 ครั้ง จะเริ่มวางไข่ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน โดยจะวางไข่ในช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือน ตุลาคม ธรรมชาติของปลาดุกตัวผู้เป็นปลาที่ชอบสร้างโพรงวางไข่ ตามริมตลิ่งในแหล่งน้ำที่เงียบสงบปราศจากสิ่งรบกวนที่มีระดับน้ำลึกประมาณ 20-25 เซนติเมตร โดยปลาเพศผู้จะเป็นฝ่ายสร้างโพรงหรือแอ่งวางไข่ ภายในบริเวณโพรงจะสิ้นเป็นมันที่ปากโพรงจะมีพันธุ์ไม้น้ำขึ้นอยู่อย่างงอกงาม และปกปิดโพรงไว้เป็นอย่างดีปกปิดปลาดุกตัวผู้มักจะวางไข่ในตอนเช้ามีด

ปลาดุกตัวผู้จะผสมพันธุ์แบบภายนอก (external fertilization) โดยในขณะที่จะวางไข่ ปลาเพศผู้และเพศเมียจะว่ายเข้าออกอยู่ตรงบริเวณปากโพรง ปลาเพศผู้จะเป็นฝ่ายรัดพันเพศเมีย ลักษณะจะงอเป็นรูปตัว "ยู" แล้วค่อย ๆ จมลงที่พื้นก้นหลุมหลังจากนั้น ปลาเพศเมียจะปล่อยไข่ออกมาติดดิน หรือติดกับรากหญ้า เพศผู้จะปล่อยน้ำเชื้อเข้าผสมพันธุ์กับไข่ ปลาเพศผู้จะทำการไล่รัดเพศเมียเป็นระยะ ๆ จนกว่าไข่จะหมด

ค. วิธีการแพร่ขยายพันธุ์ของปลาดุกตัวผู้

1. การแพร่ขยายพันธุ์โดยลักษณะตามธรรมชาติ จะเป็นการขยายพันธุ์ของปลาดุกที่อยู่ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ
2. การแพร่ขยายพันธุ์ โดยวิธีเพาะพันธุ์ การแพร่พันธุ์ด้วยวิธีนี้ได้ 2 วิธี ได้แก่ การเพาะพันธุ์โดยเลียนแบบธรรมชาติและการฉีดฮอร์โมน

ศูนย์วิจัยทรัพยากรน้ำ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเพาะพันธุ์ลูกปลาดุกตัวน

การเพาะพันธุ์ปลาดุกตัวนในประเทศไทยนิยมเพาะในบ่อดินที่มีลักษณะใกล้เคียงกับธรรมชาติ ซึ่งก็ให้ผลเป็นที่น่าพอใจ ขั้นตอนการปฏิบัติมีดังนี้คือ

การเตรียมสถานที่เพาะพันธุ์ การเพาะพันธุ์ปลาดุกควรเป็นบ่อดินที่มีขนาดตั้งแต่ความกว้างประมาณ 5 เมตร ยาว 10 เมตร ลึก 75 เซนติเมตรจนถึงขนาดใหญ่ 4-5 ไร่ บ่อควรมีสภาพดินร่วนปนทรายเพื่อสะดวกในการรวบรวมลูกปลาหรือการขับพ่อแม่ปลาออกจากบ่อ หลังการเพาะพันธุ์ปลา บริเวณที่ตั้งของบ่อควรอยู่ในที่เงียบสงบห่างจากเสียงรบกวน, สำหรับภายในบ่อที่ใช้เพาะพันธุ์ปลาจะต้องขุดโพรงที่บริเวณริมขอบบ่อให้ขุดต่ำกว่าระดับน้ำประมาณ 20-25 เซนติเมตร ที่บริเวณพื้นก้นโพรงกว้างประมาณ 20-35 เซนติเมตร ลึกประมาณ 20-30 เซนติเมตร ที่บริเวณก้นโพรงควรทำเป็นแอ่งกว้างกว่าที่ปากโพรงเล็กน้อย ระยะห่างของแต่ละโพรงควรห่างประมาณ 1-2 เมตร ในกรณีที่ขอบบ่อมีระดับไม่สูงมากนักควรวางลวดตาข่ายหรือผ้ามุ้งในลอมล้อมรอบบริเวณริมบ่อให้สูงจากพื้นขอบบ่อประมาณ 50 เซนติเมตรเพื่อป้องกันพ่อแม่พันธุ์หลบหนีจากบ่อ

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ปลา ควรเลือกปลาดุกที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีบาดแผลตามลำตัว อายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป และมีขนาดความยาวไม่ต่ำกว่า 20 เซนติเมตรหรือน้ำหนักประมาณ 150-400 กรัมขึ้นไป

อัตราส่วนของพ่อแม่พันธุ์ปลาที่ปล่อยในบ่อ อัตราส่วนที่เหมาะสมสำหรับการเพาะพันธุ์ปลาดุกตัวนและเลี้ยงจนโตต่อไปในบ่อเดียวกัน ควรวางพ่อแม่พันธุ์ที่มีขนาด 20 เซนติเมตรขึ้นไป จำนวน 10-20 คู่ต่อเนื้อที่ 200 ตารางเมตร ถ้าผู้เลี้ยงมีบ่อเพาะปลา หลังจากเพาะพันธุ์ปลาครั้งแรกได้ก็จะข้อนอกปลาขนาด 1-1.5 เซนติเมตร เพื่อนำไปอนุบาลต่อในบ่ออนุบาล และบ่อเพาะพันธุ์ก็จะทำการเพาะพันธุ์รุ่นต่อ ๆ ไปอีก

การวางไข่ และการผสมพันธุ์ การผสมพันธุ์วางไข่จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความอ่อนแก่ของไข่และน้ำเชื้อรวมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ถ้ามีฝนตกชุก อุณหภูมิของน้ำพอเหมาะ (25-30 °C) ปลาอุกก็จะผสมพันธุ์วางไข่เร็วขึ้น

ลักษณะและขนาดของลูกปลา

ลูกปลาแบ่งได้ 3 ขนาดตามวงจรการเจริญเติบโต ได้แก่

1. ลูกไร เป็นลูกปลาขนาดเล็กที่สุดจะมีอายุประมาณ 7-8 วัน ขนาดประมาณ 1-1.2 เซนติเมตร ผู้ผลิตลูกปลาจะจับลูกปลาดุกขายประมาณ 10 วัน หลังปล่อยพ่อแม่พันธุ์ลงในบ่อเพาะ

2. ปลาคว่ำบ่อ เป็นการนำเอาลูกไรมาอนุบาลต่อในบ่ออนุบาลอีกประมาณ 14-15 วัน จะได้ลูกปลาขนาด 2-3 เซนติเมตร จากนั้นผู้อนุบาลจะวัดบ่อขายโดยไม่มีการคัดขนาดลูกปลา

3. ปลาเขนตี เป็นลูกปลาขนาดโต โดยการอนุบาลต่อจากปลาคว่ำบ่ออีกที่หนึ่ง หรืออนุบาลต่อจากปลาอุกไร ผู้เลี้ยงเป็นปลาโต มักนิยมซื้อไปเลี้ยงมากที่สุด แบ่งได้ 2 ขนาดคือ

1. ปลาขนาด 3-5 เซนติเมตร เป็นปลาที่มีอายุประมาณ 30-35 วัน นับจากวันที่ซื้อมาจากแปลงเพาะพันธุ์ โดยที่ผู้อนุบาลลูกปลาจะอนุบาลปลาจากปลาอุกไร ในการจำหน่ายจะมีการคัดขนาดโดยใช้ตะแกรงร่อนปลาหรือกับดักปลา

2. ปลาขนาด 5-7 เซนติเมตร เป็นลูกปลาที่มีอายุประมาณ 40-45 วัน นับจากวันที่ซื้อมาจากแปลงเพาะพันธุ์ โดยที่ผู้อนุบาลลูกปลาจะอนุบาลจากปลาอุกไร ต่อไปนานจนได้ลูกปลาขนาดที่ต้องการ ในการจำหน่ายจะใช้ตะแกรงร่อนปลาเป็นเครื่องมือในการคัดขนาดของลูกปลา

การอนุบาลลูกปลาตู้กักกัน

การอนุบาลลูกปลาจะมีอยู่หลายวิธี ได้แก่ การอนุบาลในบ่อดิน การอนุบาลในกระชัง การอนุบาลในบ่อหรือถังซีเมนต์ และการอนุบาลในตู้กระจก อ่างเคสือบหรือภาชนะอื่น ๆ แต่ที่นิยมมากที่สุดคือ การอนุบาลในบ่อดิน

ก. การอนุบาลลูกปลาตู้กักกันในบ่อดิน

เนื่องจากในบ่อดินมีอาหารธรรมชาติสมบูรณ์ช่วยให้ลูกปลา เจริญเติบโตได้เร็วขึ้น และยังช่วยป้องกันมิให้ลูกปลาเกิดบาดแผลตามลำตัว ทั้งยังดูดซึมของเสียจากตัวปลาได้ดีกว่า การอนุบาลลูกปลาในบ่อชนิดอื่น การอนุบาลลูกปลาในบ่อดินแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. บ่อดินขนาดเล็ก เหมาะสำหรับการเลี้ยงลูกปลาไว้ช่วงระยะหนึ่งเพื่อจำหน่าย สะดวกในการกักขนาด และการดูแลรักษา การกักขนาดมีความสำคัญมากสำหรับการเลี้ยงปลาตู้เพราะปลาโตจะกินปลาเล็ก บ่อดินขนาดเล็กที่จะใช้อนุบาลลูกปลาขนาด .9-1.2 เซนติเมตร ควรมีขนาด 2-3 ตารางเมตร น้ำลึกประมาณ 60 เซนติเมตร และควรปล่อยลูกปลาประมาณ 10,000 ถึง 30,000 ตัว

2. บ่อดินขนาดใหญ่ เหมาะสำหรับการเลี้ยงลูกปลาให้มีขนาด 3 ถึง 5 เซนติเมตร โดยทั่วไปจะปล่อยลูกปลาเฉลี่ยตารางเมตรละ 1,000 ตัว บ่อควรมีขนาดตั้งแต่ 100 ถึง 200 ตารางเมตรขึ้นไป ลูกปลาที่อนุบาลในบ่อนี้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากในบ่อมีอาหารเพียงพอ ปริมาณอัตราการรอดตาย เมื่อลูกปลาโตขนาด 3-5 เซนติเมตร อาจมีอัตราการตายถึง 30-40% อัตราการปล่อยลูกปลาที่มีอายุ 7 วัน ลงบ่ออนุบาลควรปล่อยประมาณ 1,000 ตัวต่อตารางเมตรในเดือนแรก และลดลงเหลือ 500 ตัวต่อตารางเมตรในเดือนที่สอง

ข. การอนุบาลลูกปลาในกระชัง

เป็นการอนุบาลลูกปลาในกรงที่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า วิธีนี้เหมาะสำหรับการอนุบาลลูกปลายาวขนาด 1-2 เซนติเมตร ขนาดของกระชังที่นิยมใช้ประมาณความกว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร สูง 0.9 เมตร บุด้วยผ้ามุ้งไนลอนหรือใช้ตะแกรงลวดตาถี่กรูทั้ง 4 ด้าน โดยนำไปขังไว้ในบ่อหรือแม่น้ำใกล้บ้าน เพื่อใช้เป็นที่ยึดกระชัง อายุการใช้งานของกระชังประมาณ

1-2 ปีต่อไป กระชังขนาดนี้สามารถอนุบาลปลาขนาด 1-2 เซนติเมตร ได้ถึง 20,000 ตัว ข้อดีของวิธีนี้คือ สะดวกในการถ่ายเทน้ำ และลดขนาดลูกปลา

ค. การอนุบาลลูกปลาในบ่อซีเมนต์ขนาดเล็ก

วิธีนี้เหมาะสำหรับการถ่ายและเปลี่ยนน้ำ ง่ายต่อการดูแลรักษา แต่เนื่องจากบ่อหรือถังซีเมนต์ไม่มีอาหารธรรมชาติเพียงพอทำให้ลูกปลาเจริญเติบโตช้า. วิธีนี้ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องลงทุนสูงมาก

ง. การอนุบาลลูกปลาในตู้กระจก อ่างเคลือบ หรือภาชนะอื่น

วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้สำหรับศึกษา ทดลองในวิชาการทั้งนี้เพื่อสะดวกในการดูถึงวิวัฒนาการการเจริญเติบโตและการกินอาหารของลูกปลา

อาหาร และการให้อาหารแก่ลูกปลา

อาหารลูกปลาสำหรับขนาดปลาลูกไร ควรให้อาหารสาหร่ายไรน้ำ ประมาณ 5-7 วัน ในเวลาเช้าและเย็น วันต่อ ๆ มากก็ให้อาหารสาหร่ายเนื้อสัตว์ได้แก่

1. อาหารสาหร่ายแมลง เช่น ปลวก ลูกน้ำ ไรน้ำ
2. เนื้อสัตว์ เช่น เศษเนื้อวัว ควาย ปลา ไล่เบ็ด ไล่ไก่
3. เนื้อกุ้ง หอย และปูต่าง ๆ
4. เนื้อสัตว์จำพวกกบ เขียด และอื่น ๆ ตามแต่จะหาได้และเหมาะสม

อาหารสาหร่ายเนื้อสัตว์เหล่านี้จะต้องนำมาสับจนละเอียด แต่สำหรับเนื้อปลานั้นอาจใช้ทั้งตัวต้มเปื่อยให้ลูกปลากินได้ การให้อาหารต้องให้ในปริมาณที่เหมาะสม เพราะจะทำให้มันเสียน้ำหนักได้ นอกจากอาหารสาหร่ายเนื้อแล้ว อาหารสาหร่ายพืช เช่น กากถั่ว รำ กากมัน ก็นิยมใช้เป็นอาหารลุ่มทดได้

หลักในการให้อาหารที่เหมาะสมควรให้ประมาณ 5% ของน้ำหนักรวมของปลาที่เลี้ยงทั้งหมด แต่ต้องสังเกตดูว่าอาหารที่ให้จะเหลือมากน้อยเพียงใดประกอบด้วย

การเลี้ยงปลาตู้ก้น

เนื่องจากปลาตู้ก้นเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย และเป็นที่ต้องการของตลาดจึงมีผู้ลงทุนเลี้ยงเป็นอาชีพ ซึ่งลักษณะการเลี้ยงสามารถทำได้หลายลักษณะได้แก่ การเลี้ยงในบ่อดิน ในกระชัง และในบ่อซีเมนต์

ก. การเลี้ยงปลาตู้ก้นในบ่อดิน

สิ่งที่จะต้องพิจารณาก่อนแรกคือ การเตรียมบ่อสำหรับเลี้ยงปลาตู้ก้นซึ่งควรพิจารณาเป็นพิเศษ แตกต่างกว่าการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาชนิดอื่น เนื่องจากปลาตู้ก้นมีนิสัยชอบหนีออกจากบ่อเลี้ยง ในขณะที่ฝนตกน้ำไหลลงไปในบ่อปลาจะว่ายทวนน้ำออกไป ฉะนั้นควรหาทางป้องกันบ่อโดยการล้อมขอบบ่อ ด้วยไม้หรือมุงไผ่ล่อน สูงประมาณ 50 เซนติเมตร ขนาดของบ่อเลี้ยงจะเป็นขนาดเท่าไรก็ได้ปกติแล้วนิยมขนาดตั้งแต่ 200 ตารางเมตรขึ้นไป ความลึกประมาณ 1 ถึง 1.50 เมตร บ่อควรมีสถิงขี้เหล็กบดผสมดินเผา เพื่อความสะอาดและประหยัดควรมีทางระบายน้ำเข้า-ออก เพราะการเลี้ยงปลาตู้ก้นจะต้องเปลี่ยนน้ำบ่อย ๆ อัตราการปล่อยปลาขนาด 5 - 7 เซนติเมตร ต่อ 1 ตารางเมตร ประมาณ 60 ตัว และถ้าถูกปลาเล็กกว่านี้ก็ควรปล่อยประมาณ 90 ตัวต่อตารางเมตร

ข. การเลี้ยงปลาตู้ก้นในกระชัง

ลักษณะการเลี้ยงวิธีนี้ไม่นิยมเลี้ยงเพื่อจำหน่าย เนื่องจากปลาที่เลี้ยงจะโตช้ากว่าการเลี้ยงในบ่อดิน และเกิดบาดแผลตามลำตัว ปาก เพราะพื้นกระชังเป็นไม้หรือลวดซึ่งมีสปีปลาตู้ก้นชอบขูดคูดัย ตามพื้นและด้านข้างของกระชัง

ค. การเลี้ยงปลาตู้ก้นในบ่อซีเมนต์

การเลี้ยงปลาตู้ก้นในบ่อซีเมนต์เป็นวิธีการเลี้ยงที่ยังไม่มีผู้นิยม เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่าย และต้นทุนสูง ประกอบกับผู้เลี้ยงยังไม่มีความรู้และเห็นประโยชน์มากกว่าการเลี้ยงในบ่อดิน การเลี้ยงในบ่อซีเมนต์มีข้อเสียคือ ปลาที่เลี้ยงจะไม่ได้รับแร่ธาตุจากดิน แต่ก็แก้ไขได้ด้วยการให้อาหารจำพวกเกลือแร่ที่ได้จากการสังเคราะห์ พร้อมกับการให้อาหารปลา ประโยชน์ที่ได้รับจากการเลี้ยงในบ่อซีเมนต์มีมากมายเช่นกันได้แก่

1. จะใช้เนื้อที่น้อยในการทำบ่อเลี้ยงปลา
2. ให้ผลผลิตสูงต่อหน่วยพื้นที่
3. สะดวกแก่การจัดการ และดูแลรักษา
4. ปลาไม่มีกลิ่นเหม็นโคลน สูญภาพแข็งแรง
5. กำหนดแผนการผลิตได้แน่นอน ทำให้เกิดความมั่นใจในการลงทุน

อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาดุก

โดยทั่วไปปลาดุกชอบกินอาหารประเภทเนื้อสัตว์มากกว่าอาหารประเภทพืชและประเภทแป้ง แต่การให้อาหารประเภทเนื้อสัตว์อย่างเดียวจะทำให้ปลาเจริญเติบโตไม่ได้สัดส่วน เช่น อาจทำให้ตัวอ้วนล้นมีไขมันมากเกินไป ดังนั้นเพื่อจะให้เจริญเติบโตได้สัดส่วนและมีน้ำหนักดี ควรจะให้อาหารประเภทเนื้อในอัตรา 30 ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ของอาหารประเภทพืชและแป้ง

บริเวณการให้อาหารในแต่ละครั้งควรจะให้อาหารมากกว่า 1 แห่ง และควรให้เป็นเวลาเพื่อฝึกให้ปลารู้เวลาและกินอาหารได้ทั่วถึง ไม่แออัดและแย่งอาหาร ทำร้ายกันเอง อาหารที่ใช้เลี้ยงได้แก่

1. อาหารจำพวกเนื้อ ได้แก่ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามแต่จะหาได้ หรือ เครื่องในต่าง ๆ เช่น เครื่องในของไก่ เป็ด โค สุกร เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ที่นิยมคือ ปลาเบ็ด ซึ่งเป็นปลาทะเลที่ไม่ใช้ในการบริโภค
2. อาหารจำพวกพืชผัก และประเภทแป้ง ได้แก่ รำข้าว ปลายข้าว กากถั่ว กากมัน แป้ง ข้าวโพด แปะงัน และผักต่าง ๆ โดยทั่วไปอาหารจำพวกพืชจะผสมกับอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ลูกเต้าเข้าด้วยกัน แล้วจึงนำไปใช้เลี้ยงปลาดุก

นอกจากนี้อาจใช้มูลสัตว์เช่น มูลของไก่และหมู โดยสกัดออกเลี้ยงสัตว์ใกล้กับบ่อปลาเพื่อสะดวกในการขนย้ายมูลสัตว์

ชนิดของโรคและวิธีการป้องกันรักษาโรคของปลาดุก

ในการผลิตปลาดุกสิ่งที่ต้องระวังก็คือ โรคชนิดต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหลายประการได้แก่

1. น้ำเสีย สาเหตุเนื่องจากการปล่อยปลาในน้ำเลี้ยงมากเกินไป การให้อาหารผสมกับโคลนละเอียด หรือไม่เพียงพอ ประกอบกับการให้อาหารมากเกินไปความต้องการของปลา จึงทำให้มีเศษอาหารและของเสียที่ขี้ถ่ายออกมาสะสมตกค้างอยู่ในน้ำมาก น้ำในบ่อจะเริ่มมีกลิ่นเหม็นและน้ำเสีย ส่วนใหญ่แล้วปลาที่เลี้ยงจะเป็นโรคท้องบวม โรคโคนครีบบวม โรคแผลเน่าเปื่อย ตามลำตัว

2. น้ำมีสภาพความเป็นกรดหรือด่าง (pH) มากเกินไปหากค่าตัวเลขของความเป็นกรดในน้ำน้อยกว่า 4 หรือ ค่าของความเป็นด่างมากกว่า 11 จะทำให้ลูกปลาที่เลี้ยงตายได้ทันที หากค่าตัวเลขของความเป็นกรดอยู่ระหว่าง 4 ถึง 6 หรือ ค่าของความเป็นด่างอยู่ระหว่าง 9.5 ถึง 11 จะทำให้ปลาไม่โต โอกาสที่เชื้อแบคทีเรียเข้าทำลายเนื้อเยื่อในตัวปลาง่ายขึ้น และปลามักจะเป็นโรคได้ง่าย

3. ความขบข้ายของปลา เนื่องจากการสับ การล่าเสียงขย้ายทำให้ปลาอ่อนแอหรือมีบาดแผลตามลำตัว มีโอกาสรับเชื้อจากแบคทีเรียและเชื้อราได้ง่าย

4. ปลาขาดธาตุอาหาร เนื่องจากการรับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่ครบถ้วน ทำให้ปลาเป็นโรคได้ง่าย เช่น อาหารเสริมที่ขาดวิตามินซีจะทำให้ปลาดุกด้านมีลำตัวคดงอหรืออาหารเสริมที่ขาดวิตามินบี 6 จะทำให้ปลาเกิดโรคตัวแข็ง

5. ตัว Parasites ที่อาศัยอยู่ตามตัวปลากายนอก บางชนิดทำให้ปลามีบาดแผล บางชนิดทำให้ปลาอ่อนแอ บางชนิดทำให้ปลาไม่โต ได้แก่ Protozoa หรือพวกปลิง (Trematode)

ชนิดของโรค

โรคโคนครีบขยุ้ม หรือโรคกกขยุ้ม พบมากในลูกปลาขนาด 1 เซนติเมตรและขนาด 3-7

เซนติเมตร อาการของโรคเมื่อเริ่มแรกลำตัวจะแบนตรงกับผิวน้ำ เมื่อจับปลาขึ้นมาดูจะพบว่าที่โคนครีบขยุ้ม ปลาจะไม่กินอาหารและจะตายในที่สุด สำหรับปลาโตนั้นก่อนตายส่วนที่ขยุ้มจะแตกออก นอกจากนี้เมื่อสังเกตอวัยวะภายในจะพบว่าที่บริเวณใต้ตับในช่องท้องและช่องว่างใกล้โคนครีบมีอาการบวมสีซีด หรืออาจหยุดทำงาน โรคนี้เกิดจากแบคทีเรียชื่อว่า

Aeromonas spp. ซึ่งพบอยู่แล้วในบ่อเลี้ยงปลาทุก ตามปกติปลาที่แข็งแรงจะมีความต้านทานต่อเชื้อดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าปลาอ่อนแอเชื้อจะเข้าทำลายได้ทันที

โรคท้องบวม เนื่องจากการให้อาหารที่เก็บไว้นานเกินไป (อาหารเป็นพิษ) โดยแบคทีเรียชื่อว่า Aeromonas spp. เป็นตัวเข้าไปทำลายระบบขับถ่ายทำให้ปลาไม่สามารถระบายน้ำของเสียออกได้ตามปกติ ดังนั้นจึงเกิดมีของเหลวคั่งค้างอยู่เต็มช่องว่างภายในลำตัว ทำให้ท้องของปลาบวมออกมา และเมื่อหนังแตกเป็นแผลพุพองตามตัวปลา

โรคแผลตามลำตัว เกิดจากโปรโตซัวชื่อว่าเห็บระฆัง (Trichodina) และปลิงใส่ (Gyrodactylus) เข้ามาเกาะตามลำตัวปลา ทำให้เกิดแผลและแบคทีเรียที่อาศัยอยู่ในน้ำชื่อว่า Aeromonas spp. จะเข้าทำลายแผลตามลำตัวให้เน่าเปื่อยลุกลามออกไปได้อย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุให้ปลาตายได้ โรคนี้ส่วนใหญ่จะเกิดกับลูกปลาที่เริ่มปล่อยเลี้ยงประมาณ 15 วัน และในช่วงระยะเวลาที่เลี้ยงนาน 3 ถึง 4 เดือน ซึ่งปลามีขนาดโตพอที่จะส่งจำหน่ายมักจะเป็นโรคนี้อีกครั้ง

โรคครีบและหางเปื่อยผกขาด บริเวณปากเปื่อยและหนวดหลุด เนื่องจาก Parasites ชื่อว่าเห็บระฆังและปลิงใส่จะเกาะดูดเลือดปลาตรงบริเวณเหงือก หนวด ครีบ และหาง ซึ่งทำให้เส้นโลหิตฝอยตามอวัยวะต่าง ๆ แตกได้

โรคหัวกระโหลก มักทำให้กระดูกบริเวณส่วนหัว บวมง่าย และเนื้อเยื่อบริเวณ ส่วนหัวมีรอยแตกตาม บริเวณข้อต่อหรือรอยแยกของกระดูกส่วนหัว ส่วนใหญ่ปลาถูกค้นเป็นโรคนี้นี้เนื่องจากได้รับอาหาร สะพวกแฉะมากเกินไป ทำให้ปลาอ้วนมีเนื้อและไขมันมากผิดปกติ ขาดความลุ่มดูระหว่างการเจริญเติบโตของ เนื้อและกระดูก ซึ่งนับได้ว่าเกิดจากการขาดธาตุอาหารประเภทแคลเซียม

โรคกระดูกอ่อนในปลา เกิดจากการให้อาหารจำพวกเนื้อมากเกินไปทำให้ขาดธาตุแคลเซียม และขาดอาหารจำพวกพืชหรือเนื่องจากการให้อาหารที่ไม่เพียงพอต่อส่วนปลาในบ่อเลี้ยง

โรคชัก ส่วนมากเป็นกับปลาขนาดใหญ่ เมื่อนำไปเลี้ยงด้วยน้ำบาดาลปลาจะมีอาการลำไส้ น้ำ ตัวแข็งทึงอืด และไม่ค่อยมีเมือกตามลำตัว หรือบางครั้งเกิดขึ้นเนื่องจากลำเหตุหน้าในบ่อเลี้ยงปลา มีน้ำสีเขียวเกิดขึ้น คือ พวก Polycystis และพบว่ามียูในกระเพาะปลาถูกมากปลา มักจะตาย

โรคตัวแข็ง เกิดขึ้นได้กับปลาทุกวัย แต่จะพบมากในปลาดุกขนาดใหญ่ เนื่องจากพยาธิตัวกลมใน ลำไส้หรือ การขาดอาหารประเภทวิตามินบีและธาตุแคลเซียม

โรคตุ่มฝีตามผิวหนังลำตัว (Pimple Disease) โดยทั่วไปเรียกว่า Knot เกิดขึ้นจาก Sporozoa ที่เข้าไปในตัวปลา ซึ่งติดไปกับอาหารหรือน้ำในบ่อเลี้ยงโดยจะเข้าไปฝังตัวตามเซลล์ ของลำไส้ ตับ หรือ รังไข่ และมีการแบ่งตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เซลล์บริเวณนั้น ๆ ขยายตัวเป็น ตุ่มขึ้น และเซลล์เหล่านั้นหลุดออกมา และฝังตัวบริเวณ epithelial cell ทำให้เกิดตุ่มฝีขึ้น ตามผิวหนังของลำตัวปลา ปลาที่เป็นโรคนี้อาจจะว่ายน้ำเคลื่อนไหวช้า ผอม หรือว่ายน้ำขึ้นลงอย่างรวดเร็ว ปลาที่เป็นโรคนี้อาจจะทำการรักษายาก ถ้าเรไม่ล่ามสามารถซึมผ่านผนังเซลล์เข้าไปได้

โรคแซปโพรเล็กนิเอซิส เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อราที่มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Saprolegnia spp. ลักษณะบริเวณผิวหนังของปลาดุกที่เชื้อราเกาะอยู่มักจะไม่มีเมือก เมื่อมีเชื้อแบคทีเรีย แทรกก็จะ เกิดลักษณะแผลมีเนื้อตายและจุด เลือดออกตามผิวหนังดังกล่าว

การป้องกันและการรักษาโรค

การป้องกันไม่ให้เกิดโรคขึ้นควรปฏิบัติดังนี้ :-

1. การเตรียมบ่อ ปกติบ่อใหม่ ดินจะมีสภาพเป็นกรดอย่างอ่อนควรใส่ปูนขาว ประมาณ 60 กิโลกรัมต่อไร่ โรยปูนขาวให้ทั่วบ่อ แล้วตากบ่อทิ้งไว้ประมาณ 7-10 วัน หลังจากนั้นจึงสูบน้ำเข้าบ่อตามระดับที่ต้องการ แต่ควรมีระดับน้ำลึกประมาณ 50 เซนติเมตร ทิ้งไว้ 3-7 วัน แล้วจึงปล่อยปลาลงเลี้ยง ในกรณีที่เป็นบ่อเก่า หลังจากที่สับปลาออกจากบ่อหมดแล้ว ควรมีการกำจัดปลาที่หลงเหลืออยู่ด้วยโล่ดินหรือเกลือโซเดียมไทท์ ตลอดจนถึงการลอกเลน หรือ ตากบ่อให้แห้งเป็นเวลานานประมาณ 10 วัน พร้อมทั้งโรยปูนขาวให้ทั่วบ่อ เพื่อให้แสงแดด ทำลายเชื้อโรคต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม และทำให้จุลินทรีย์เน่าสลายตัว ทำให้อินทรีย์สารที่ตกค้างอยู่กับบ่อหมดไป สำหรับทางน้ำเข้าสู่บ่อนั้นควรจะมีวนตาที่ หรือตะแกรงกันเพื่อป้องกันปลาจากธรรมชาติหรือสัตว์อื่นที่ไม่ต้องการเล็ดลอดลงไป เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นต้นน้ำเชื้อโรคมารูปลากที่เลี้ยง

2. อัตราการปล่อยปลา ในบ่อควรปล่อยปลาคำนวณที่เหมาะสม ได้แก่

- 1 ตารางเมตร ควรปล่อยปลาที่มีความยาว 7-10 เซนติเมตรประมาณ 50 ตัว
- 1 ตารางเมตร ควรปล่อยปลาที่มีความยาว 5-7 เซนติเมตรประมาณ 50-70 ตัว
- 1 ตารางเมตร ควรปล่อยปลาที่มีความยาว 2-4 เซนติเมตรประมาณ 80-100 ตัว

ถ้ามีการถ่ายเทน้ำได้สะดวกจะเพิ่มจำนวนมากกว่านี้เล็กน้อยก็ได้ แต่ไม่ควรปล่อยแน่น บ่อ เพราะจะทำให้ปลาโตช้าและเกิดแผลจากการทำอันตรายกันเอง ก่อให้เกิดโรคได้ง่าย

3. พันธุ์ปลา ที่นำมาปล่อยเลี้ยง ต้องอยู่ในสภาพที่แข็งแรง ก่อนปล่อยควรนำพันธุ์ปลาแช่ ในน้ำยาฟอร์มาลินที่มีความเข้มข้น 25-50 ppm¹ เป็นเวลาประมาณ 12 ชั่วโมง หรือนำพันธุ์ปลาแช่ ในน้ำยาฟอร์มาลินที่มีความเข้มข้น 250 ppm. นานประมาณ 45-60 นาที หรือในทันทีที่ปล่อย

¹ ppm = Part per million

ปลาลงในบ่อดินให้ใส่น้ำยาฟอร์มาลิน 25 ppm. และดีฟเทอร์เร็กซ์ 0.25 ppm. ลงในบ่อเลี้ยง หรือใช้ฟอร์มาลิน 50 ppm. อย่างเดียว แต่ไม่ควรใช้ในบ่อปูนซีเมนต์ เพราะไม่สามารถดูดซับสารพิษต่าง ๆ ไปจากน้ำได้ และจะมีการตกค้างของสารพิษ

4. พยายามถ่ายน้ำในบ่อบ่อย ๆ สำหรับบ่อปลาใหญ่ควรถ่ายน้ำอย่างน้อยอาทิตย์ละครั้ง ปลาเล็ก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง เพื่อรักษาความเป็นกรด - ด่าง ของน้ำให้อยู่ในขั้วที่เหมาะสม

5. ปริมาณอาหารที่ให้พอเหมาะ ควรมีแร่ธาตุตามที่ปลาต้องการ ปริมาณที่ให้ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เพื่อป้องกันฉีมน้ำเสีย เนื่องจากเศษอาหารตกค้างอยู่ภายในบ่อ และควรให้อาหารเป็นชนิดเม็ดลอยน้ำ

6. ในระหว่างการเลี้ยง ควรเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ว่าปลาที่เลี้ยงมีอาการผิดปกติหรือไม่

การรักษาปลาที่เป็นโรค

ก. การใช้อาปฏิชีวนะฉีดเข้าไปในตัวปลา วิธีนี้ไม่เหมาะสมในทางการค้าเพราะปลาที่เลี้ยงมีจำนวนมากเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและแรงงาน

ข. การใช้อาปฏิชีวนะผสมกับอาหารให้ปลากิน ในกรณีที่มีโรคเกิดขึ้นแล้วผลของตัวช่วยลดความรุนแรงของโรคในตัวปลาได้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ใช้ผสมอาหารเลี้ยงปลาที่ยังไม่ได้รับเชื้อ สารปฏิชีวนะที่นิยมใช้ได้แก่ เทอร์ราไมซิน (Terramycin) คลอโรมัยซิน (Chromycetin) เตตราไซคลิน (Tetracyclin) ใช้กับปลาดุกที่เป็นโรคเนื่องจากแบคทีเรียในอัตรา 1.8-2 กรัม ผสมกับอาหาร 1 กิโลกรัม ให้ปลากินติดต่อกันเป็นเวลานาน 7-10 วัน สำหรับได-เอ็กโซ-คิวทิล ทินออกไซด์ (Di-N-butyl Tinoxide) ใช้รักษาโรคที่เกิดขึ้นในระบบทางเดินอาหารของปลาดุกในอัตรา 1 ส่วนผสมกับอาหาร 100 ส่วนให้ปลากินติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน หรือในกรณีที่ปลาเป็นโรคตัวแข็งและหัวกระโหลกร้าวควรใช้อาหารธาลัสพวกแคลเซียมผสมลงในอาหารในอัตรา 20-22 กรัมต่ออาหารปลา 100 กิโลกรัม ควรให้ติดต่อกัน 7-10 วัน

ค. การจุ่มหรือแช่ปลาที่เป็นโรคลงในน้ำยา และสารปฏิชีวนะเป็นวิธีที่เหมาะสมเมื่อปลาเกิดโรคขึ้นแล้ว ตัวยาที่เหมาะสมในการรักษาได้แก่

1. ฟอร์มาลิน (Formalin) ควรใช้ฟอร์มาลินที่มีความเข้มข้น 40% จำนวน 1 ส่วนผสมในน้ำ 99 ส่วน นำส่วนผสมของน้ำยาฟอร์มาลินดังกล่าวมา 6-7 ซี.ซี. เติมน้ำอีก 1 ลิตร ใช้แช่ปลาที่เป็นโรคที่เกิดจากโปรโตซัวหรือส่วนผสมของน้ำยาดังกล่าวมา 25 ซี.ซี. เติมน้ำอีก 1 ลิตร ใช้แช่ปลาที่เป็นโรคเนื่องจาก Trematode worm โดยแช่นาน 15-30 นาทีทุก 2 วัน ต่อครั้งจนกว่าปลาจะหาย

2. ฟอร์มาลิน (Formalin) และดิฟเทอร์เร็กซ์ (Dipterex) ควรใช้ฟอร์มาลินที่มีความเข้มข้น 40% จำนวน 25 ซี.ซี. และดิฟเทอร์เร็กซ์ 0.25 กรัมผสมลงในน้ำ 1 ลูกบาศก์เมตร ใช้แช่ลูกปลาขนาดเล็กที่เพิ่งจะได้รับเชื้อจากพวกโปรโตซัว หนอน พยาธิต่าง ๆ โดยแช่นานประมาณ 12 ชั่วโมงก่อนปล่อยลูกปลาลงบ่อเลี้ยง และไม่ควรเทน้ำยาที่ใช้แล้วลงในบ่อ หลังจากนั้นประมาณ 3-5 วัน ควรใช้น้ำยาเติมอัตราส่วนเท่าเดิมล้าลงในบ่อเลี้ยงลูกปลาอีกครั้ง และควรใส่น้ำยาดังกล่าวลงในบ่ออีกทุก ๆ 15-18 วัน ในกรณีที่เกรงว่าจะสิ้นเปลืองน้ำยามาก ควรลดระดับน้ำในบ่อให้เหลือประมาณ 30 เซนติเมตร แล้วจึงคำนวณน้ำยาที่ใช้ใส่ลงในบ่อนานประมาณ 12 ชั่วโมง จึงสูบน้ำเข้าให้ได้ระดับเดิม และเริ่มให้อาหารต่อไป (การใส่น้ำยา ต้องให้ปลาอดอาหารอย่างน้อย 12 ชั่วโมง)

3. เกลือ เป็นสารเคมีชนิดหนึ่ง ที่มีราคาไม่แพง และใช้รักษาโรคได้ผลดีพอสมควร น้ำเกลือที่มีความเข้มข้น 1-1.5% ใช้รักษาโรคปลาที่เกิดจากโปรโตซัว และใช้แช่ปลาที่เป็นโรคเพื่อทำลาย สปอร์โรซัว (Sporozoa) ใช้น้ำเกลือที่มีความเข้มข้น 1.3% ใส่ลงในบ่อเลี้ยงเพื่อทำลาย Sporozoa ทั้งไว้ 2-3 วัน จึงถ่ายน้ำออกตากบ่อให้แห้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. มาลาโคทรีน (Malachite green) และต่างกับเคมี ควรใช้อัตรา 15 มิลลิกรัม เติมน้ำ 100 ลิตร แช่ปลาตกที่เป็นโรคแซปโรสเตร็กนิเอซิส ซึ่งเกิดจากเชื้อรา นานประมาณ 30 นาที หรือใช้ต่างกับเคมีอัตรา 1 กรัม เติมน้ำ 100 ลิตร แช่ปลาตกที่เกิดจากเชื้อรา นานประมาณ 30 นาที.

การจำหน่ายและการลำเลียงปลาตก

การจำหน่ายพันธุ์ปลามักจะทำการซื้อขายที่บ่อเพาะพันธุ์ การลำเลียงลูกปลาจากบ่อเพาะ นำไปอนุบาลต่อในบ่อดิน นิยมลำเลียงในตอนกลางคืน หรือตอนเช้ามืด ซึ่งมีอากาศเย็นกว่าตอน กลางวันใช้ถุงพลาสติกเป็นภาชนะที่ใส่พันธุ์ปลา อดด้วยแก๊ซออกซิเจน จำนวนลูกปลาที่ใช้บรรจุเพื่อ การลำเลียงจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของลูกปลาและระยะเวลาของการขนส่ง ถุง พลาสติกขนาด 20 x 30 นิ้ว เติมน้ำประมาณ 5 ลิตร สามารถบรรจุลูกปลาขนาด 1-1.5 เซนติเมตรได้จำนวน 5,000-10,000 ตัว หรือ ถ้าใช้บรรจุลูกปลาขนาด 2-3 เซนติเมตรได้จึ่ ณะประมาณ 700-1,000 ตัว หรือใช้บรรจุลูกปลาขนาด 3-5 เซนติเมตรได้จึ่ ณะประมาณ 300-400 ตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นทางที่ใช้ในการขนส่งและอุณหภูมิซึ่งควรอยู่ระหว่าง 24-26 °C

สำหรับการลำเลียงลูกปลาที่มีขนาด 5-7 เซนติเมตร นิยมใช้ลำเลียงในภาชนะซึ่งเรียกว่า สังกะสี ซึ่งประกอบด้วยถังสังกะสี และมีกรอบทำด้วยโครงไม้ มี 2 ขนาดคือ

สังกะสีเล็ก มีความกว้าง 43 เซนติเมตร ยาว 74 เซนติเมตร สูง 29 เซนติเมตร ใช้บรรจุลูกปลาขนาด 5-7 เซนติเมตรได้ประมาณ 3,500 ตัว หรือบรรจุลูกปลาขนาด 3-5 เซนติเมตรได้ประมาณ 10,000 ตัว

สังกะสีใหญ่ มีความกว้าง 51 เซนติเมตร ยาว 90 เซนติเมตร สูง 35 เซนติเมตร ใช้บรรจุลูกปลาขนาด 5-7 เซนติเมตรได้ประมาณ 7,000 ตัว และใส่น้ำสูงจากกันถึงประมาณ 5 เซนติเมตร

การจำหน่ายปลาโตสุดตลาดปกติจะเลี้ยงไว้ประมาณ 3-5 เดือน สักขณะการขายพ่อค้า อาจมาซื้อปลาที่ปากบ่อหรือผู้เลี้ยงนำไปขายที่สะพานปลา ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด การลำเลียงปลาขนาดโตนิยมใช้ลำเลียงด้วยสังกะสีขนาดใหญ่ สามารถบรรจุได้ 60-70 กิโลกรัม หรือ ประมาณ 300 ตัว